

Stanisław Dziwisz, *Słowo wstępne*, [w:] *Profesor Wojciech Maria Bartel w służbie Kościołowi i Ojczyźnie*, red. Andrzej Wójcik, Kraków 2019, s. 7–10.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/9788374387422.1>

kard. Stanisław Dziwisz

SŁOWO WSTĘPNE

Kraków był dla profesora Wojciecha Marii Bartla przez całe życie domem. Szczególne miejsce jego codziennej pracy stanowiły dwie krakowskie uczelnie: Uniwersytet Jagielloński i Papieska Akademia Teologiczna. Mieszkał przy ul. św. Tomasza i należał do parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Codziennie starał się uczestniczyć w Eucharystii celebrowanej w godzinach porannych w kaplicy Matki Boskiej Częstochowskiej w bazylice Mariackiej. Urodził się 27 grudnia 1923 roku. Naukę rozpoczął w Gimnazjum im. Jana Sobieskiego w 1935 roku. Została ona przerwana wybuchem wojny. Kształcił się dalej w Szkole Handlowej, a także na tajnych kompletach, wińcząc naukę maturą w 1944 roku. Warto wspomnieć, że w czasie wojny pracował jako robotnik: wpierw jako magazynier w sklepie tytoniowym, następnie w stolarni Miejskiej Kolei Elektrycznej, a później w Arbeitsamcie w dziale statystycznym. Po wyzwoleniu musiał odbyć krótką służbę wojskową, a w 1945 roku rozpoczął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, które ukończył w 1949 roku. Całe dalsze życie Profesora było związane z Uniwersytetem. Przeszedł wszystkie stopnie kariery zawodowej, zakończonej profesurą w 1991 roku – rok przed swoją przedwczesną śmiercią.

W czasie swojej pracy profesorskiej pełnił wiele funkcji. Był członkiem Senatu Uniwersytetu, wieloletnim dziekanem Wydziału Prawa i Administracji, czynnym członkiem wielu towarzystw krajowych i zagranicznych. Będąc miłośnikiem Krakowa i jego zabytków, wyrażał swoją pasję w historycznych opracowaniach na temat naszego miasta. Otrzymał także odznaczenia, choć za nimi nie przepadał: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi i Medal Komisji Edukacji Narodowej. Rada Miasta Krakowa, uznając zasługi Profesora, nazwała jego imieniem jedną z krakowskich ulic w X dzielnicy Swoszowice.

Bardzo ważną częścią życia profesora Bartla było zaangażowanie w działalność Kościoła w Polsce, szczególnie w archidiecezji krakowskiej. Był jako prawnik zainteresowany historią prawa w Polsce, szczególnie zaś interesował się dziejami Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, zwłaszcza historią krakowskiej kanonistyki. Zajmował się szeroko pojętym stosunkiem Państwa Polskiego do Kościoła Katolickiego. W czasach stalinowskich Katedra Prawa Kanonicznego została usunięta z Wydziału Prawa i Administracji. Zaslugą Profesora był proces jej odtworzenia. Najpierw w 1982 roku został utworzony Zakład Historii Prawa Kościelnego, z jej pierwszym kierownikiem profesorem Wojciechem Bartlem, a następnie, w roku 1991, także jego staraniem, Senat UJ powołał do życia Katedrę Historii Prawa Kościelnego w miejsce istniejącego do tej pory Zakładu.

Jak wiadomo, władze komunistyczne usunęły Wydział Teologiczny z Uniwersytetu Jagiellońskiego, twierdząc, że tylko przenoszą go do Warszawy. Stolica Apostolska powołała w 1956 roku Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie, który nie został uznany przez władze komunistyczne za wyższą uczelnię w Polsce Ludowej! Był to czas moich studiów seminaryjnych. Traktowano nas jak uczniów pomaturalnej szkółki. Według władz nie byliśmy studentami i powoływano nas nawet do normalnej służby wojskowej. Współpraca pracowników naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego z Papieską Akademią Teologiczną była przez władze komunistyczne bardzo źle

widziana. Pozwolę sobie przytoczyć fragment wspomnień o Profesorze, spisanych przez prof. Wacława Uruszczaka:

Od początku lat 60. prof. Bartel wykładał równoległe w Seminarium Duchownym w Krakowie. Należał także do grona wykładowców prawa w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Obowiązki swoje wykonywał bezpłatnie, w przekonaniu, że czyni to dla dobra społeczeństwa i Kościoła. Nie licząc się z szykanami ówczesnych władz państwowych, seminaria magisterskie i doktoranckie dla słuchaczy obydwu uczelni organizował nierzadko w Instytucie Historyczno-Prawnym przy ul. Straszewskiego, a później przy ulicy Gołębiej w Krakowie. Jego zaangażowanie w pracy Papieskiego Wydziału, a następnie Papieskiej Akademii Teologicznej nie dotyczyło tylko dydaktyki. Brał udział w opracowaniu aktów jej prawa wewnętrznego, czynnie uczestniczył w posiedzeniach Rady Wydziału Teologicznego PAT-u, w doktoratach i habilitacjach. Tego rodzaju postawa wśród PRL-owskiej profesury była wyjątkiem. Z reguły płacono za nią wysoką cenę w postaci trudności w awansach naukowych i przeróżnych szykan¹.

Nic też dziwnego, że prof. Bartel profesurę otrzymał dopiero w 1991 roku.

Kardynał Karol Wojtyła od samego początku swojego biskupstwa, jeszcze jako biskup pomocniczy arcybiskupa Eugeniusza Baziaka, szczególnie zaś, kiedy został arcybiskupem metropolitą krakowskim, czynił starania u władz państwowych o uznanie Papieskiego Wydziału Teologicznego, a później Papieskiej Akademii Teologicznej za wyższą uczelnię – spadkobierczynię Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Jagiellońskim. W staraniach bardzo pomocna była współpraca prof. Bartla. Propozycja szła nawet w tym kierunku, by Wydział Teologiczny powrócił na Uniwersytet Jagielloński.

Kiedy arcybiskup krakowski został papieżem, nadal trwała współpraca i wymiana korespondencji z profesorem Bartlem, nie tylko ta

1 W. Uruszczak, „*Artis boni et aequi servitor*”. *Wojciech Maria Bartel – historia prawa angielskiego, kościelnego i polskiego*, [w:] *Wojciech Maria Bartel 1923–1992*. Materiały z Posiedzenia Naukowego PAU w dniu 15 listopada 2002 r., red. R. Majkowska, Kraków 2006, Polska Akademia Umiejętności. Archiwum Nauki PAN i PAU. W służbie nauki, Nr 12, s. 14–15.

osobista, z okazji świąt czy imienin, ale także oficjalna. Tę korespondencję przynosiłem ojcu świętemu osobiście i widziałem na twarzy papieża zadowolenie przy jej czytaniu. Profesor był współautorem uroczystego adresu skierowanego przez rektora i Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego do papieża Polaka, a następnie, w kwietniu 1981 roku, brał udział w jego wręczeniu w Watykanie. Uczestniczył też w przygotowaniach do przyznania Janowi Pawłowi II doktoratu *honoris causa*. Opracowywał tekst, szatę graficzną i w 1983 roku brał udział w uroczystości nadania tytułu w czasie pobytu Jana Pawła II na Uniwersytecie.

Należy również wspomnieć, że w 1991 roku odbywała się w Krakowie konferencja KBWE, na której oficjalnym przedstawicielem Stolicy Apostolskiej był prof. Wojciech Bartel.

Przypominam sobie, że w tamtych czasach bardzo mnie budowała wiara Profesora, widoczna w jego kontaktach z kardynałem Wojtyłą. Zналиśmy Profesora jako naukowca, ale przede wszystkim jako człowieka wierzącego, związanego z Kościołem. Interesowało go życie parafialne, często w tygodniu uczestniczył w Eucharystii. Jego troską było także dobre wykształcenie przyszłych kapłanów. Było to dla nas, młodych księży, wielkie świadectwo, gdy w tamtych trudnych czasach publicznie wyznawał swoją wiarę, co przez władze komunistyczne nie było dobrze widziane. Wiem, że miał nawet z tego powodu kłopoty z wyjazdami na zagraniczne sympozja.

Nagle odejście z tego świata Profesora było nie tylko wielką stratą dla świata naukowego, ale także dla Papieskiej Akademii Teologicznej i Parafii Mariackiej.